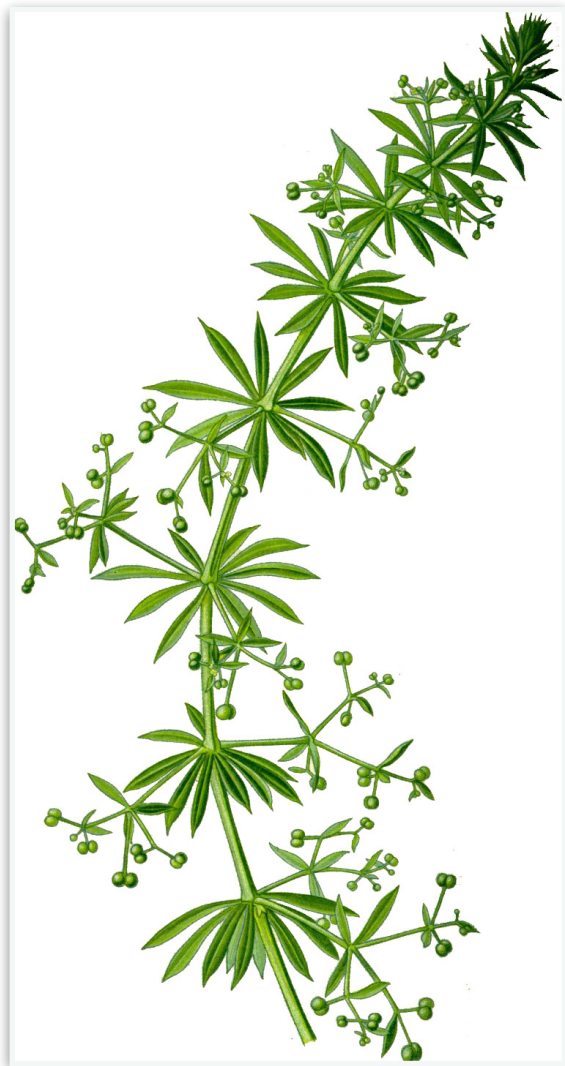

Kleefkruid

Contactblad IVN Raalte

Instituut voor natuureducatie en
duurzaamheid.

Herfst-Winter 2025-2026

Inhoudsopgave

Colofon.....	3
Voorwoord: de natuur blijft je verrassen.....	4
We dragen het stokje over!.....	5
Noot van de (nieuwe) redactie:.....	6
Van de redactie.....	6
Nog steeds op zoek naar.....	7
Knotters in hun nopjes.....	8
Het jaar van de steenuil	9
Gierzwaluwexcursie.....	10
Steenuilen aan de Torenavalk.....	10
Broedende vogels rondom het huis.....	12
De ringmus, het verdwijnen van een soort.....	15
Zoektocht naar de mooiste boom van Salland.....	18
Heksen kunnen fietsen.....	20
Soorten in de tuin: Franse veldwesp en veldwespwaaiertje.....	22
Winterwandeling 4 januari 2026	25
Wist je dit over het fruitvliegje?.....	27
Boekbespreking.....	28
Duistere wespblaaskop is duizendste soort in onze tuin.....	29
Paddenstoelen excursie de Colckhof.....	32
Even voorstellen.....	33
Bestuur en coördinatoren.....	34

Colofon

Kleefkruid

Kleefkruid is het contactblad voor leden en donateurs van IVN Raalte, instituut voor natuureducatie en duurzaamheid.

Wil je kleefkruid digitaal ontvangen?

Mail dan naar: ivnraalte@gmail.com

Onder vermelding van naam, adres en mailadres.

Redactie

Meike Wittermans

kleefkruidredactie@gmail.com

Marie-José van Beurden

Kopij voor de volgende kleefkruid:

Inleveren **voor 9 maart** bij:

MeikeWittermans

kleefkruidredactie@gmail.com

Contacten adverteerders:

ivnraalte@gmail.com

Lay-Out

Ria Olde Rechterschot

Drukker:

Grafisch Centrum Salland

www.grafischcentrumsalland.com

De meest actuele informatie staat op onze website:

www.ivn.nl/afdeling/ivn-raalte

Contributie

Leden: €20,- Jonger dan 18 of 2e lid binnen een gezin: €10,-

Donateurs: €10,-

Machtiging

Het bestuur vraagt leden die IVN nog geen machtiging hebben gegeven voor het automatisch overmaken van de contributie, contact op te nemen met het secretariaat.

Bankrekening: NL RABO 035 45 71 710

Ledenadministratie:

Grady Uyt de Boogaard

ledenadm-ivnraalte@outlook.com

06-40231576

Oproep aan alle leden:

Om de ledenadministratie actueel te houden, verzoekt het bestuur ieder lid om een adreswijziging, nieuw mailadres en nieuw telefoonnummer zo spoedig mogelijk door te geven via: ivnraalte@gmail.com

Voorwoord: de natuur blijft je verrassen

Als je op zoek bent naar iets speciaals in de natuur wacht je vaak een teleurstelling. Bepaalde zeldzame vogels of planten zijn op een speciale plek te vinden, zo wordt maar al te vaak aangekondigd. Maar als je dan op pad gaat dan vind je die niet. Je moet gewoon wachten dan komt de natuur wel naar je toe.

Zo wilde ik acht jaar geleden per se de blauwborst zien. Deze zou zich bevinden in de Engbertsdijksvennen nabij Kloosterhaar. Ik in alle vroegte op een zonnige ochtend er naar toe. Althans thuis scheen de zon volop, maar daar was het heel erg mistig. Geen blauwborst te bekennen.

Foto: Pascal Hendriks

Door het trieste weer hadden ze blijkbaar ook geen zin om zich hoorbaar te maken. Teleurstelling alom.

Maar dan plots deze zomer. Ik fietste met Margreet een stukje door de duinen. Wel alert maar toch totaal verrast hoorde ik de vogel. Vlakbij! Boven op een tak volop aan het fluiten. Vol in de ochtendzon. Heerlijk zo'n moment. Onvergetelijk.

Zeldzame planten boeien me ook, vooral orchideeën. Ook daarvoor moet je op zoek, maar die staan dan ook nog eens op verboden terrein. Gelukkig zijn er ook minder zeldzame orchideeën, die in minder beschermde gebieden hun kop opsteken. Om die te vinden moet je bewust op pad.

Tenzij... je eens een verkeerde afslag neemt.

Altijd als ik (uiteraard op de fiets) naar de winkel van Jan Overesch ga om boodschappen te doen, fiets ik over het zandpad in het verlengde van de Hondemotsweg. Zo ook terug. Maar op 10 oktober liet ik het zandpad links liggen en fietste een paar meter de Stobbenbroekerweg op. Toen kneep ik in de remmen. Rechts in de berm zag ik een orchidee. Weliswaar al bijna geheel afgestorven maar nog goed herkenbaar als de Brede wespenorchis. Tot mijn grote verbazing zag ik er niet één maar meerdere. Ik ging

Brede wespenorchis,
uitgebleeid.
Foto: Jan Hendriks

ze tellen. Bijna honderd exemplaren!! Zou eenieder die hier langs fietst ze ook opgemerkt hebben? Tussen al het groen in de berm vallen ze voor een leek niet zo snel op. Het zijn de minst zeldzame orchideeën in Nederland, vaak in parken en voedselarme, onbewerkte bermen te vinden. Maar het maakt me toch altijd heel blij wanneer ik deze orchidee in de natuur aantref.

Laat ik het hierbij maar laten, want als ik over insecten of paddenstoelen begin, dan komt er geen einde aan dit verhaal.

Leef alert en bewust in de natuur en je ontdekt een bijzondere wereld. En vergeet niet: de natuur kan dichtbij zijn. Ook in je tuin valt heel wat te ontdekken.

Jan Hendriks.

We dragen het stokje over!

Na ruim vijftien jaar met liefde, toewijding en een scherp oog voor detail is het moment daar: het stokje wordt overgedragen. Jos Harink, die al die jaren zorgde voor de lay-out van ons IVN-blad "Kleefkruid" en ik Marie-José van Beurden (eindredacteur), hebben besloten plaats te maken voor een nieuwe ronde enthousiaste vrijwilligers.

Vijftien jaar lang hebben wij met zichtbaar plezier gewerkt aan "Kleefkruid": schaven aan teksten, puzzelen met pagina's en zorgen dat elk nummer weer iets was om trots op te zijn. Daar mogen we best even bij stilstaan.

Maar zoals in de natuur hoort, volgt na elke fase een nieuwe. De lay-out wordt voortaan verzorgd door Ria Olde Rechterschot, die het estafettestokje van Jos overneemt. Dat was nog best een spannende zoektocht, want een goede vormgever vind je niet zomaar. Gelukkig is het gelukt, en daar zijn we heel blij mee.

Ook binnen de redactie verandert er wat: Meike neemt de eindredactie op zich en Marie-José gaat haar taak vervullen en blijft betrokken door Meike, waar nodig, te ondersteunen. Een mooie wisseling van rollen, met vertrouwde gezichten én frisse energie.

Dat Kleefkruid blijft bestaan is belangrijk. Het blad – met artikelen ván en vóór de leden – houdt ons op de hoogte van elkaars activiteiten, ideeën en inspiratie. Het verbindt, informeert en laat zien hoeveel moois er binnen onze vereniging gebeurt.

Tot slot wensen we onze opvolgers heel veel succes. We hopen dat zij met net zoveel plezier aan “Kleefkruid” zullen werken als wij dat al die jaren gedaan hebben.

Kortom: Een warm welkom aan Meike en Ria! Het stokje is overgedragen – en “Kleefkruid” groeit vrolijk verder!

*Jos Harink
Marie-José van Beurden*

Noot van de (nieuwe) redactie:

Marie-José en Jos, heel hartelijk dank voor jullie vele jaren aan toewijding en inzet voor “Kleefkruid”. Wij zullen er alles aan doen om dit voort te zetten.

- ✓ Voor al uw ontwerp en drukwerk
- ✓ Printen / inbinden
- ✓ Posters, stickers, spandoeken en canvas
- ✓ Foto's, logo's of teksten op spiegels
- ✓ Borduren en bedrukken badstof
- ✓ Originele relatiegeschenken
- ✓ en nog veel meer.....

www.GrafischCentrumSalland.nl
Raalte, tel. 0572-381065

Van de redactie

Jarenlang viel Kleefkruid trouw vier keer per jaar op de mat. Een vast ritme, net als de seizoenen. Maar tijden veranderen! Door de digitalisering kunnen we elkaar tegenwoordig snel en eenvoudig bereiken, en dat heeft ook gevolgen voor ons blad. Eerst gingen we van vier naar drie edities per jaar – en dit jaar zelfs naar twee: een lente-zomerboekje en nu dit herfst-winterboekje.

Dat dit laatste nummer van dit jaar wat later verschijnt dan u gewend bent, heeft een heel praktische reden: we waren nog op zoek naar iemand die de

lay-out wilde verzorgen. Dat bleek nog best een uitdaging. Gelukkig is het gelukt, en kunnen we alsnog met plezier dit boekje presenteren met weer vele, prachtige artikelen en foto's.

Vanaf komend jaar slaan we een nieuwe weg in. Kleefkruid verschijnt dan nog maar één keer per jaar, in het voorjaar. Dit is altijd een extra mooie en complete editie! In dat boekje komen de jaarverslagen van alle werkgroepen te staan, aangevuld met andere artikelen die we binnenkrijgen. Het is hét overzicht van alles wat IVN-Raalte in een jaar heeft gedaan.

Eigenlijk is dit misschien wel het mooiste Kleefkruid van allemaal: een boekje waarin alle leden – en ook veel leden van andere verenigingen – kunnen zien wat het vrijwilligerswerk van IVN-Raalte heeft opgeleverd. (Het ligt zelfs in de koninklijke bibliotheek in Den Haag) Iets om trots op te zijn.

Alle andere mededelingen verspreiden we voortaan digitaal via de nieuwsbrief. Zo blijven berichten actueel en bent u sneller op de hoogte van wat er speelt.

*Marie-José van Beurden
Meike Wittermans*

Nog steeds op zoek naar.....

Een voorzitter.

Al twee jaar zit het bestuur zonder voorzitter. Ik, Jan Hendriks, was 10 jaar lang voorzitter. In de (ijdele?) hoop dat er wel spoedig een opvolger zou volgen dacht ik dat het een goede zet zou zijn om af te treden. Helaas heeft een opvolger zich nog niet aangediend. Wel ben ik als algemeen bestuurslid de taken van voorzitter blijven vervullen, maar wel op een lager pitje. En zoiets gaat op den duur wel ten koste van een goed draaiende vereniging. Dus ken je iemand die deze taak op zich kan nemen of denk je dat je het zelf wel kunt doen laat het dan horen. Een gedegen taakomschrijving van het voorzitterschap is overbodig: enthousiasme en belangstelling voor de natuur geeft de kerntaak al weer. En veel tijd vergt het echt niet.

Een coördinator voor de weidevogelwerkgroep.

Deze belangrijke en prima functionerende werkgroep is nog steeds op zoek naar een coördinator. Onder leiding van een bezielende coördinator wordt het werk van de werkgroep een stuk gemakkelijker en aangenamer. Vele gegevens kunnen dan ook goed vastgelegd en overgebracht worden. Inlichtingen hierover bij Hans Vlietstra (hans.vlietstra@gmail.com)

Een nieuw lid voor de kascommissie

Als je een kleine taak op je wilt nemen dan is dit een kans. De kascommissie bestaat altijd uit twee personen. Elk jaar treedt diegene af die er twee jaar ingezeten heeft. Voor dit en komend jaar zoeken we dus nog iemand. De kascontrole is een kleine maar belangrijke taak en wordt altijd in één bijeenkomst afgehandeld.

Jan Hendriks

Knotters in hun nopjes

De Knotters en ook de snoeiploeg van het Hoogstamfruit kunnen in nieuwe jassen - met logo – aan het werk.

Reactie van de knotploeg na de eerste werkdag begin november:
De jas bevalt goed en is het laatste uur al getest op waterdichtheid!

*Jan Kerkdijk
werkgroep Wilgenknotten*

Het jaar van de steenuil

Ere wie ere toekomt: 2026 wordt het jaar van de steenuil! Na jarenlange afname is er vanaf 2012 een geringe toename van de aantallen te zien. Deze toename komt geheel voor rekening van de hoge zandgronden. Op de kleigronden blijven de aantallen duidelijk achter. In het jaar van de steenuil worden onderzoeken gestart om er achter te komen welke factoren hierin meespelen. Het voedselaanbod speelt mogelijk een rol.

De werkgroep houdt zoals altijd, deze soort goed in de gaten!

*Gerard Alferink
werkgroep steenuilen*

Nieuwsgierig naar onze biologische boerderijwinkel?

- Struinpad
- Modderpoel
- Boerenpret puzzeltocht

Hondemotsweg 40 | 8101 NJ Raalte | 0572 39 16 74 | info@overesch.nl | www.overesch.nl

Gierzwaluwexcursie

Op voorstel van Mike Wallink, onderzoeksbureau Ecogroen te Zwolle, werd op 5 juli 2025 een excursie op de fiets in Raalte georganiseerd om gierzwaluwen te zien. Er was bekendheid aan gegeven via Facebook en de website van IVN Raalte. Ook was er een aankondiging in het Weekblad voor Salland aan vooraf gegaan.

Ondanks dat de belangstelling matig was en tevens de ongunstige weersomstandigheden effect hadden op de waarnemingen, vertelde Mike enthousiast over het leven van de gierzwaluw. Hij had een lokgeluid meegenomen om bij de (voor ons bekende) nesten een antwoord van de ouders te ontlokken. Het bleef echter stil en er werden slechts enkele gierzwaluwen waargenomen. Wel zagen we een zogenaamde invlieger: een net uitgevlogen exemplaar die de kneepjes van het vliegen aan het leren is. De gierzwaluw brengt tenslotte vrijwel zijn gehele leven door.... vliegend in de lucht! We hebben wel veel kunnen vertellen over het leven van de gierzwaluw en de deelnemers waren na afloop enthousiast over zoveel, voor hen, nieuwe feiten.

Mike en ik hebben afgesproken om deze excursie in 2026 te herhalen met hopelijk meer deelnemers en waarnemingen!

*Hugo Sterkman
werkgroep gierzwaluwen*

Steenuilen aan de Torenvalk

Enkele jaren geleden zag ik op ons dak met zonnepanelen een steenuil zitten, die eigenlijk nauwelijks opviel. Hij hield zich schuil aan de rand van een paneel maar bleef rustig zitten; hij leek de omgeving nauwlettend in de gaten te houden. Toen ontstond het idee om onderdak te bieden aan deze soort, er werd een nestkast voor steenuilen aangeschaft en vrij hoog geplaatst in een boom op gemeentegrond, vlak bij ons huis aan de Torenvalk. De eerste twee jaren waren succesvol: spreeuwen vonden het een zeer geschikt onderkomen en brachten diverse jongen groot. Dat hebben we toen maar zo gelaten. Advies werd ingewonnen bij de steenuilen werkgroep, die de kans op bewoning door de steenuil niet erg groot inschatte: midden in een woonwijk? Weliswaar met dicht bij open gebied met wat bomen, maar hoe zit het met voldoende voedsel?

Ondanks de kaping door de spreeuwen, liet de steenuil zich af en toe wel horen en eind vorig jaar werd de kast dan toch bezet door twee steenuilen. Een van de twee bleek later afkomstig uit het gebied tussen Heeten en Raalte, deze zou misschien voor de eerste keer gaan broeden. Vanaf januari was het voor iedereen in de buurt luid en duidelijk: hier zaten 2 steenuilen en die waren niet van plan om te verkassen! Hun gedrag was opmerkelijk: telkens zochten ze de zonnepanelen weer op boven op de nok van het dak, van waaruit de territoriumroep duidelijk werd gehoord (overigens blijken steenuilen zich wel vaker bij zonnepanelen op te houden)!

Er waren momenten waarop ik mij afvroeg waar we aan begonnen waren, want dit moest overal zeer hoorbaar zijn; vooral bij windstil weer echoot de roep 's nachts immers zo lekker tussen de huizen door.... Toch waren er weinig klachten en met wat uitleg was er ook enige waardering van de burens, die zich afvroegen waar dat geluid toch telkens vandaan kwam. Een keer maakte ik de vergissing om het geluid van de steenuil

af te spelen via de mobiel maar dat had ik beter niet kunnen doen: er ontstond grote paniek bij de bewoners en het eerste half uur waren ze niet stil te krijgen!

Het nest bleek succesvol: er werden vier jongen geboren, waarvan er drie wat onder het gewenste gewicht zaten. Allen werden geringd door de steenuilenwerkgroep. Na een kort bestaan als takkeling verliet de grootste al snel het nest en werd nog regelmatig gevoerd door de ouders, veilig bivakkerend tussen onze tuinplanten.

De communicatie tussen jong en ouders was onmiskenbaar. Andere jongen hebben we niet meer gezien; bij inspectie van de kast vond ik een lijkje en een poot, beide met ring. Misschien krijgen we nog een terugmelding van het vierde jong, want ze vliegen meestal niet ver uit. Er was dit jaar sprake van voldoende

voedselaanbod, gezien de diverse overblijfselen van muizen in de kast en de braakballen, die ik eerder in het seizoen vond met de resten van meikevers.

Hoe het volgend seizoen gaat worden, weten we nog niet; wel hebben de uilen, honkvast als ze meestal zijn, zich inmiddels weer nadrukkelijk gemeld aan de Torenvalk voor het nieuwe jaar (december). De nestkast zal ongetwijfeld weer stevig verdedigd worden in 2026, inmiddels uitgeroepen tot het Jaar van de Steenuil!

Hugo Sterkman

Broedende vogels rondom het huis

Net als de voorgaande jaren heb ik ook in 2025 weer de broedvogels gevolgd rondom de boerderij in Heeten waar ik woon. Dit doe ik voor het meetnet nestkaarten van Sovon Vogelonderzoek Nederland, waarvoor per broedgeval een nestkaart ingevuld wordt. Sovon gebruikt de gegevens van alle ingezonden nestkaarten voor analyse en interpretatie van landelijke broedresultaten. Ik bezoek de nesten één keer per week, waarbij het belang van de vogels altijd voorop staat.

Resultaten

Er hebben in 2025 minstens elf soorten vogels rondom de boerderij gebroed, dat is ongeveer hetzelfde als in de vorige jaren. De tabel hieronder geeft een overzicht van de resultaten van de nesten die ik heb gevonden.

Tabel 1: Overzicht van de broedresultaten van tuinvogels in 2025. Het succespercentage is berekend volgens de methode van Sovon, waarbij een nest als succesvol wordt beschouwd als er minstens één jong uitvliegt.

Soort	Broedsels	Eieren	Per broedsel	Uitgevlogen	Percentage	Succes
Boerenzwaluw	3	15	5.0	0	0%	0%
Bonte Vliegenvanger	1	6	6.0	6	100%	100%
Grauwe Vliegenvanger	1	4	4.0	0	0%	0%
Holenduif	4	7	1.8	3	43%	50%
Houtduif	4	8	2.0	0	0%	0%
Huismus	5	21	4.2	16	76%	100%
Koolmees	8	63	7.9	41	65%	63%
Merel	2	6	3.0	4	67%	50%
Roodborst	2	12	6.0	6	50%	50%
Spreeuw	19	99	5.2	81	82%	95%
Vink	1	4	4.0	0	0%	0%
Totaal	50	245	4.9	157	65%	66%

De **Boerenzwaluw** was ook dit jaar weer veel in de garage te vinden, waar activiteit was rond meerdere nesten. Deze nesten kan ik niet controleren, maar waarschijnlijk zijn er geen jongen uitgevlogen. Ook in de kapschuur zijn drie broedpogingen gedaan in twee nesten. Deze nesten bevinden zich direct onder de golfplaten, dus daar kan het erg warm worden. Bij het eerste legsel zijn de jongen op een extreem warme dag uit het nest gesprongen. Ze hebben dit niet overleefd. De andere twee legsels zijn niet uitgekomen, waarschijnlijk ook door hoge temperaturen in het nest.

Vorig jaar broedde er voor het eerst een **Bonte vliegenvanger** in een nestkast in de tuin. Dit jaar werd er in een andere nestkast gebroed, ook weer succesvol: alle zes jongen zijn uitgevlogen.

De **Grauwe vliegenvanger** was een nieuwe broedvogel in de tuin. Een paartje heeft een nest gebouwd *boven open* nestkast! Er werden vier eieren gelegd, waarvan er drie uitgekomen zijn. Uiteindelijk was het legsel niet succesvol, want ik vond het nest op de grond, zonder spoor van de jongen. Waarschijnlijk een gevalletje predatie.

De kerkuilenkast was dit jaar weer bezet door een paartje **Holenduiven**. Ze hebben vier broedpogingen gedaan, waarbij drie jongen uitgevlogen zijn. Eén broedgeval was erg bijzonder: Naast twee duiveneieren lag er nog een ander, veel groter ei in de kast. Ik vermoed dat dit een kippenei is, dat in de kast is gelegd door een steenmarter die de nestkast als voorraadkamer heeft gebruikt. Hoe de marter in de kast kon komen is me een raadsel, want de opening van de nestkast zit aan de zijkant van een vrijstaande schuur! De holenduif bebroedde ook het kippenei, dus ik heb het bij een controle aan de andere kant van de kast gelegd (in de hoop dat de marter bij een nieuw bezoek alleen het kippenei mee zou nemen). Ik monitor deze nestkast met een camera en zag al snel dat de holenduif het kippenei gewoon terug heeft gerold naar het kuiltje met de duiveneieren. Wonderbaarlijk is dat een van beide duiveneieren toch is uitgekomen, en een uitgevlogen jong heeft opgeleverd. Het andere duivenei en het kippenei zijn niet uitgekomen, maar ook niet weggehaald door de marter.

Nest van de holenduif met twee duiveneieren en een kippenei.

Verschillende paartjes **Houtduif** hebben samen minstens vier broedpogingen gedaan. Uit alle nesten waren de eieren al snel verdwenen. Rondom het huis heb ik meerdere duiveneieren gevonden die leeggegeten waren. In alle jaren onderzoek heb ik 28 nesten van de houtduif gevonden. Slechts één keer zijn er jongen uitgevlogen.

De **Huismus** heeft het goed gedaan in 2025: De vijf legfels waren het hoogste aantal in jaren en alle nesten waren succesvol. Net als vorig jaar werd pas laat begonnen met broeden. Ik vermoed dat de mussen al een broedpoging hadden gehad voordat ze in de nestkasten gingen broeden. Misschien broedden ze eerder onder de golfplaten.

Met acht legfels deed de **Koolmees** het weer prima. Wel zijn best wat legfels verlaten of zijn niet alle eieren uitgekomen. Dit jaar doe ik mee aan 'Meet de Mees', een project van Hogeschool Leiden om de verspreiding van bestrijdingsmiddelen in Nederland in kaart te brengen. Ik heb dit seizoen elf eieren verzameld en opgestuurd voor het onderzoek.

Van de **Merel** vond ik maar twee nesten, veel minder dan de vorige jaren waarbij het er gemiddeld meer dan tien waren! Ik zie wel minder merels rond het huis dan in eerdere jaren, maar dit kan de afname niet volledig verklaren. Meestal mislukken de legfels die ik vind, maar dit jaar vlogen er uit een nest toch vier jongen uit.

Voor het eerste legfel wist de **Roodborst** een plekje te vinden *binnenin* een schuur! Het raam dat altijd een stukje open staat werd gebruikt om de schuur in en uit te gaan. Dit legfel werd pas gevonden toen de jongen al gevoerd werden, dus het gelegde aantal eieren weet ik niet zeker, maar wel het aantal uitgevlogen jongen: zes. Waarschijnlijk hetzelfde broedpaar begon een tweede legfel op het kozijn vlak voor een raam. Dit legfel kon ik hierdoor goed in de gaten houden, en ik zag hoe er vanaf 1 juni iedere dag een ei gelegd werd, totdat er zes eieren in het nest lagen. Helaas was het nest plotseling leeg toen de jongen pas een paar dagen oud waren.

Na het succes van mijn spreeuwenkasten in het vorige broedseizoen, waarbij alle elf kasten plus de steenuilenkast bezet waren, heb ik vier extra spreeuwenkasten opgehangen.

De spreeuwen trokken zich er niks van aan en bezetten net als vorig jaar weer twaalf nestkasten, waaronder de steenuilenkast. Met in totaal negentien broedpogingen (waarvan zeven tweede legfels) was deze soort met afstand de meest aanwezige broedvogel. In totaal werden maar liefst 99 eieren gelegd, waarvan er 81 een uitgevlogen jong opleverden.

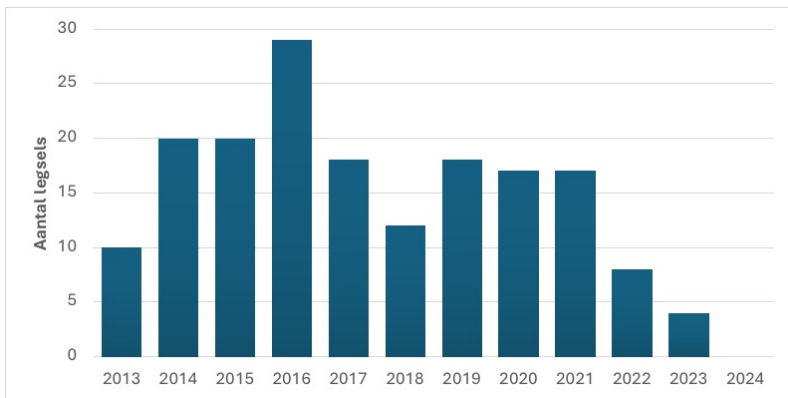
In een vork van takken in een Gewone vlier vond ik een nestkom van de **Vink**. Ik vond het nest al toen het nog in aanbouw was. Een week later lagen er vier eieren in het nest, maar een week later waren alle eieren helaas verdwenen.

Marco Tijs

De ringmus, het verdwijnen van een soort

Ik ben opgegroeid op een voormalige boerderij in de buurt van Heeten en woon hier nog steeds. Zolang ik me kan herinneren waren er altijd mussen rondom het huis. Toen ik ouder werd en meer naar vogels ging kijken, ontdekte ik de verschillen tussen de huismus en de kleinere ringmus. Met zijn warmbruine pet en fraaie witte ring op de wangen vind ik dit eigenlijk de mooiste van de twee.

Sinds 2013 volg ik de broedende vogels rondom het huis voor Sovon vogelonderzoek Nederland. Vanaf het begin was de ringmus de meest algemene broedvogel en kon ik de resultaten van zo'n 15 tot 20 legsels per jaar noteren (zie figuur 1).

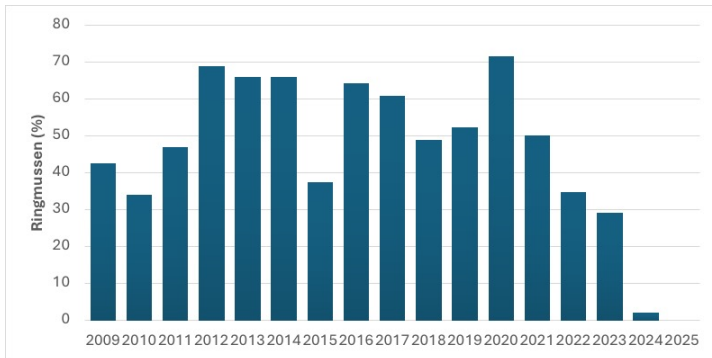

Figuur 1: Het aantal legsels van de ringmus door de jaren heen

De laatste jaren is de ringmus in aantal echter flink afgenomen. In de winter viel het op dat er minder ringmussen rondom de voederplek zaten en ook het aantal legsels liep langzaam terug. Hoewel ik in 2024 nog af en toe een ringmus hoorde of zag, werd er dat jaar niet meer gebroed. Afgelopen winter zag ik nog een paar keer een ringmus en nu 2025 voorbij is moet ik concluderen dat de ringmus helemaal van het erf is verdwenen.

In de buurt

Gerard Alferink, ook actief lid van het IVN Raalte, loopt vrijwel wekelijks vanuit huis een vast rondje over landgoed de Zonnenbergen. Omdat Gerard mijn buurman is, begint en eindigt dit rondje op het erf waar ik de ringmussen als broedvogel volg. Figuur 2 hieronder laat het percentage ringmussen zien dat hij ieder jaar op zijn rondje heeft gezien.

De kans om een ringmus te zien was altijd zo'n 50%, maar in 2022 en 2023 was dit percentage al duidelijk lager. In 2024 zag Gerard nog maar één keer een ringmus.

Figuur 2: Het percentage wandelingen waarop een ringmus is gezien.

Deze grafiek volgt grotendeels hetzelfde patroon als het aantal broedparen uit mijn onderzoek.

Oorzaak

De ringmus legt meestal vier tot zes eieren, met in mijn onderzoekje een gemiddelde van 5,3 eieren per legsel. De ringmus is een soort waarbij vrij veel eieren niet uitkomen, waardoor het totaal aantal uitgevlogen jongen per legsel op ongeveer 3,3 komt te liggen. Deze cijfers komen overeen met het landelijk gemiddelde.

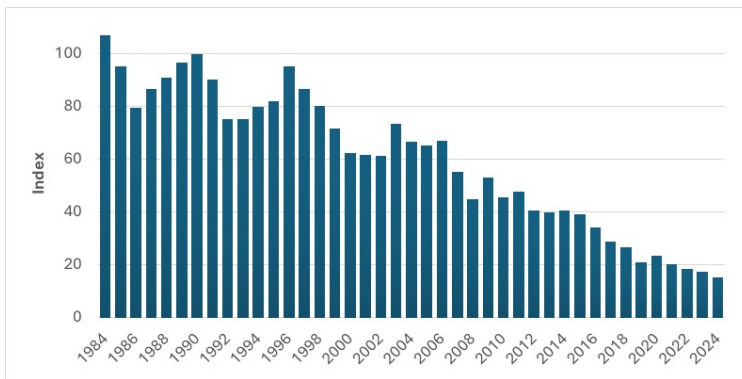
Terwijl het aantal gelegde eieren per legsel redelijk stabiel bleef, is het aantal uitgevlogen jongen per legsel sinds 2020 ieder jaar minder

geworden, met uiteindelijk nog maar 2,3 uitgevlogen jongen per nest. Ook landelijk waren 2021 en 2022 slechte jaren met relatief lage aantallen uitgevlogen jongen. Volgens Sovon is dit waarschijnlijk een gevolg van de lange, droge zomers in die jaren.

De ringmus is een standvogel waarvan een klein deel van de populatie in de winter trekt en dan over slechts een korte afstand. Ik kende geen plekken in de buurt waar in 2024 nog ringmussen zaten en vermoed dat het om een kleine, geïsoleerde populatie ging. Een paar slechte jaren met weinig aanwas van nieuwe jongen is waarschijnlijk de oorzaak van het verdwijnen van deze populatie in 2025. Mogelijk is dit nog versterkt door inteelt, omdat er geen of minimale import was van vogels uit andere gebieden.

Landelijk

Ook in de rest van Nederland is de ringmus sterk in aantal afgenomen: sinds 1975 met maar liefst 95%. Volgens Sovon waren er in de periode 2018 - 2020 nog zo'n 25.000 tot 38.000 broedparen, tegenover 500.000 tot 750.000 in de jaren zeventig. De situatie verslechtert nog steeds (zie figuur 3).

Figuur 3: Broedvogeltrend. Bron: NEM (Sovon, RWS, CBS, provincies).

Met name de slechte winteroverleving lijkt een probleem. In de winter zijn ringmussen sterk gericht op zaden van akkeronkruiden en granen. Door de opkomst van wintertarwe zijn er in de late winter en het vroege voorjaar veel minder graanstoppelvelden. Voorheen waren dit juist plekken waar groepjes ringmussen in de wintermaanden konden blijven hangen.

Een tweede oorzaak van de achteruitgang is de beschikbaarheid van insecten voor de nestjongen. Hoewel uitgevlogen jongen al snel overgaan op het eten

van zaden, worden de jongen in het nest uitsluitend gevoerd met insecten. De piek van insectenaanbod (met name rupsen van de kleine wintervlinder) is maar kort, en ligt tegenwoordig eerder in het jaar dan voorheen. De ringmus is ook eerder in het jaar gaan broeden, maar niet vroeg genoeg om de insectenpiek bij te houden.

Laboratoriumonderzoek bij verzamelde eieren en nestjongen in 2020 in Eastermar (Friesland) leerde dat in alle vogels en eieren pesticiden aanwezig waren. Een acuut toxisch effect was er niet, maar chronische effecten konden niet worden uitgesloten. Opvallend was de aanwezigheid van DDT in driekwart van de vogels en in alle eieren. Het gebruik van deze stof is sinds 1973 verboden, maar bekend is dat de afbraak ervan bijzonder lang kan duren.

Tot slot

Sinds 2013 heb ik 173 broedpogingen van de ringmus mogen noteren. Hierbij zijn tenminste 907 eieren gelegd en ongeveer 562 jongen uitgevlogen. Omdat de ringmus een standvogel is en er ook in de rest van Nederland geen overschot aan ringmussen is, ben ik bang dat het hier bij zal blijven, en dat de ringmus niet terugkeert naar het erf. In Engeland is de ringmus weer aan een opmars bezig, en sinds de jaren negentig zijn de aantallen er zelfs verdubbeld, hoewel deze nog steeds flink lager zijn dan in de jaren zeventig. Er is dus nog hoop, zeker als het gaat lukken om in Nederland de landbouw op een duurzamere manier in te richten, waarbij er voor de vogels meer (onkruid)zaden beschikbaar blijven in de winter. Door de vervroeging van het broedseizoen wordt het broedseizoen ook langer, waardoor er voor de ringmus misschien meer tweede en derde legsels mogelijk worden.

Marco Tijs

Zoektocht naar de mooiste boom van Salland

In april van dit jaar werd ons gevraagd of we de Mooiste Boom van Salland verkiezing wilden organiseren. Daar konden we natuurlijk geen nee tegen zeggen! Zo begon de zoektocht naar de allermooiste boom van Salland. Via o.a. social media, de kranten en de podcast van de Groene Bank. Niet per se naar de grootste, of de oudste boom, maar de boom die iets bij ons losmaakt. Een boom die mensen raakt, die verhalen vertelt en bijdraagt aan de biodiversiteit.

In negen maanden tijd kwamen er meer dan 100 foto's uit heel Salland binnen en wat voor inzendingen! Bomen uit alle windstreken van Salland, van statige eiken en grillige kastanjes tot wilgen, populieren, solitaire en groepjes bomen. Bij de ingestuurde foto kon je een motivatie schrijven: 'waarom is dit voor jou

de mooiste boom van Salland?'. Bij veel van deze foto's zat inderdaad een persoonlijk verhaal, over jeugdherinneringen, wandelingen of geliefden die elkaar ooit onder die boom hadden ontmoet. Wat een leuke reacties: mensen vertelden dat ze door deze zoektocht anders naar bomen zijn gaan kijken. Dat ze ineens zagen hoeveel mooie bomen er in hun omgeving staan en hoe prachtig de bomen op hun dagelijkse wandelroute zijn. Eerlijk gezegd is dat precies wat we hoopten te bereiken.

Een deskundige jury, bestaande uit boswachter Arend Spijker en bomenkenner Richard Wigink heeft alle 116 foto's beoordeeld en daaruit een top 10 gekozen. Dat was geen gemakkelijke taak. Samen hebben ze ookeen aantal bomen bezocht. De jury heeft gekeken naar de meest aansprekende boom (dus niet of het een mooie foto is), of het een inheemse boom is, wat de ecologische betekenis ervan is en natuurlijk naar het verhaal achter de boom. De top 10 foto's werden afgedrukt en ingelijst en tijdens het Groen Festival in het Hoftheater tentoongesteld. Daar werden de 3 prijswinnaars bekend gemaakt. De mooiste boom van Salland is een zomereik geworden die in Dalfsen staat.

De fotograaf van deze foto is Annet Schoorlemmer, van harte gefeliciteerd!

De jury zei hierover:

'Deze eeuwenoude zomereik bij de Kortersweg in Venneberg is een overblijfsel van het vroegere natuurlijke bos- en heidelandschap. Zijn vrije groei op een oud stuifduintje gaf hem een korte stam en brede kroon, wat hem tot een waar landschapsmonument maakt. Deze boom toont het best zijn plek in het veranderende landschap en is nog steeds de trots van de omgeving. Meerdere mensen stuurden deze boom in. Wij kozen deze foto omdat die volgens ons

het best laat zien hoe de boom in het huidige —én veranderde—landschap staat’.

Nieuwsgierig naar de top 10 mooiste bomen van Salland?

Deze zullen te zien in het Bezoekerscentrum van Staatsbosbeheer in Nijverdal (5 januari - 31 maart 2026) en in het Infocentrum IJssel Den Nul (2 juni - 9 augustus 2026). Want ja – hoe mooi is Salland? Soms hoef je alleen maar omhoog te kijken om het antwoord te zien.

Ida van de Enk en Karin In 't Veld

Heksen kunnen fietsen

Kruidenvrouwen of toveressen hadden kennis over de natuur, over planten, de bodem, het weer en allerlei kwalen. Zonder veel aards bezit of macht genoten ze aanzien als heler en vroedvrouw. Nadat de kerk bepaalde dat de vrouw onder de man stond, niet mocht onderwijzen en eigenlijk gewoon haar mond moest houden, werden deze onschuldige vrouwen als ketters vervolgd en verbrand. Hun eeuwenoude kennis raakte grotendeels verloren.

Vandaag de dag staat verantwoord leven in de belangstelling.

Ik doe van alles een beetje, maar ecologisch verantwoord mag je het niet noemen.

Ik besloot geneeskrachtige kruiden te gaan verzamelen om mijn biologisch verantwoorde niveau te verbeteren. Deze zogenaamde heksenkruiden bevatten helende stoffen die je zelf kunt toepassen, met mate uiteraard en volgens specifieke receptuur.

De moderne heks heeft Facebook en Instagram en stuit alleen figuurlijk nog op de brandstapel. Webshops bieden soms zelf gefabriceerde producten aan, gemaakt van helende planten van

dubieuze herkomst. In de Middeleeuwen vielen wel eens doden na het consumeren van een brouwsel van Olde Minneke... Dus weet je niet zeker welk kruid het is, wat het doet of wat de herkomst is: blijf er dan af!!

Door mijn opleiding en obsessieve interesse voor de wilde flora van Nederland, kan ik aardig mijn "wilde plantje" determineren. Ik erken: ik zit er wel eens een soortje naast, zo vond ik rolklaver (*Lotus corniculatus*) wat een moerasrolklaver bleek te zijn (*Lotus pedunculatus*). "What's is in a name" zou je zeggen, maar volgens de kruidenbijbel wel een verschil in de toepassing! Ik ben tenslotte een heksje in opleiding.

Voordat ik er wat scheikunde bijmeng, moet ik op de juridische toer want wildplukken is in Nederland verboden, al wordt het op bepaalde plaatsen gedoogd. De flora is in eerste plaats voedsel voor dieren of eigendom van de gemeente, Staatsbosbeheer of een particulier. Houd rekening met het voortbestaan van de plant en in een natuurgebied houd je de snoeischaar in de tas. Bloeiende bermen zijn vaak ingezaaid om insecten te lokken, die mogelijke plagen op de akker tegengaan, dus ook hier is verzamelen niet de bedoeling. Kortom, we hebben ons aan regels te houden bij het verzamelen van planten uit de natuur en ook de ethische discussie van wel of niet plukken gaan we niet uit de weg. Als ik zie dat vlinders bezig zijn met eitjes afzetten op bepaalde planten dan laat ik ze ook de rest van het jaar staan. We kunnen natuurlijk ook naar een pluktuin gaan of zelf eentje aanleggen!

Dus bij het verzamelen van wilde planten geldt:

- laat aangelegd groen met rust, ook de bollenveldjes die straks weer zo mooi bloeien
- pluk niet bij iemand in de tuin of landgoed zonder toestemming
- neem nooit alles mee, alleen delen voor eigen gebruik
- pluk met respect voor de omgeving, maak geen schade en laat wortels in tact
- pluk niet wat je niet kent, maak eerst een foto om thuis te determineren
- laat eenlingen en zeldzame soorten staan en denk aan de dieren!

Nu kan ik er een beetje scheikunde bijdoen: "Je bent wat je eet" is het gezegde. De plant als levende, chemische fabriek neemt stoffen uit de omgeving op, breekt ze af en bouwt er iets anders mee op. Het kan zijn dat er in één plant verschillende stoffen worden gemaakt: De ene "productieafdeling" maakt mals bladgroen en de andere een bitter gif. Je moet de boekjes induiken om te weten welke delen van de plant je kan gebruiken en welke zeker niet. Trek niet alles uit de grond om er thuis achter te komen dat je slechts een paar blaadjes kan gebruiken.

Ik ben een theeleut, maar kruidenthee uit de winkel vind ik niet lekker. Zou ik het zelf kunnen samenstellen? Brandnetel, weegbree, paardenbloem,

goudsbloem, munt, robertskruid, walnoot, braam, dovenetel..... dat groeit bij mij in de tuin. Ik begon te plukken, drogen, malen en in potjes (met etiket!) te sorteren. Eindelijk kon ik experimenteren met honing, siroop of toch zoetstof..... het smaakte en voelde geweldig en met brandnetel-honingthee in de hand steeg mijn bio niveau met iedere slok. Ik merkte tevens dat ik meer om mij heen begon te kijken.

Hééé, watermunt, zou die anders smaken dan de pepermunt in mijn tuin? Zo groeide mijn verzameling gedroogde kruiden. Ik leerde wanneer je wat kunt verzamelen en dat je er soms een heel jaar op moet wachten..... Mijn kennis werd beter en het respect voor de levende natuur steeg.

Zo fietste dit nieuwbakken heksje deze zomer langs het kanaal, over onbekende bospaadjes en vond "nooit" ontdekte plas-dras landjes vlakbij huis. En als ik het zeker wist: Yes, dit is het Sint Janskruid, nam ik een zakje bloemen mee (alleen die zijn voor de olie die ik wilde maken). Ik moet nog veel leren en men spreekt elkaar op internet flink tegen! Zo zegt de ene heks op haar blog dat je nerven van de grote klis beslist moet verwijderen, de andere zegt nee hoor, drink het al jaren met nerven en al, nergens last van. Ik ga er niet mee experimenteren, houd het bij planten met bewezen werking en trouwens, waar staat hier in de buurt de grote klis eigenlijk?

Ondertussen is het winter en maak ik alvast een plan voor het komende voorjaar. Leren van de natuur is ook het leren over jezelf. Hoe je organen werken bijvoorbeeld, met welke stoffen verbeter ik dat? We kennen de kamillethee, maar hoe werkt dat nou precies? Nu ik het zelf heb gemaakt, kan ik mijn eigen stofwisseling (en de haperingen daarin) beter doorzien. Leuk detail is dat het antieke koffiemolentje van mijn oma weer een functie heeft gekregen!

Heksje Wittermans

Soorten in de tuin: Franse veldwesp en veldwespwaiertje

Al zolang ik me kan herinneren ben ik geïnteresseerd in de natuur. De laatste jaren ben ik steeds fanatieker geworden in planten, paddenstoelen, beestjes enzovoort. Het aantal soorten dat ik ondertussen in de tuin heb gezien staat op

2.411. Twee van deze soorten zijn de Franse veldwesp en het veldwespwaaiertje.

Een franse veldwesp.

De franse veldwesp was vroeger best zeldzaam in Nederland, maar is de laatste jaren bezig aan een flinke opmars vanuit het zuiden. De wesp lijkt op de bekende limonadewesp, maar is te herkennen aan de poten die in de vlucht onder het lichaam lijken te bungelen, en aan de feloranje antennes. De Franse veldwesp is een sociale wesp en maakt kleine nesten. Opvallend is dat deze niet

omsloten is met een omhulsel, waardoor de wespen goed te zien zijn. franse veldwespen eten voornamelijk insecten en komen niet af op zoetheid, dus de overlast is minimaal.

Kijkend naar de franse veldwespen bij mij in de tuin zag ik een paar kleine, zwarte bolletjes tussen de tergieten (de rugplaten) uitsteken. Dit bleken veldwespwaaiertjes te zijn!

Foto: Een Franse veldwesp gearasiteerd door een veldwespwaaiertje.

Veldwespwaaiertjes zijn insecten die het grootste deel van hun leven als parasiet doorbrengen in een veldwesp. De veldwesp werd al als larve geïnfecteerd met de larve van het waaiertje. Terwijl de larve van de wesp opgroeide tot een volwassen wesp, groeide de larve van het veldwespwaaiertje in het lichaam uit tot een volwassen waaiertje. Waar het voedsel van de

veldwesp uit allerlei insecten bestaat, eet het waaiertje de veldwesp langzaam van binnenuit op, waarbij de vitale onderdelen gespaard blijven. Mannetjes van het veldwespwaaiertje vliegen al in hetzelfde seizoen uit, maar vrouwtjes moeten doorgaans overleven tot het volgende seizoen. Hiervoor beïnvloeden ze het gedrag van de veldwesp: deze zoekt nauwelijks nog voedsel voor het

nest, maar gaat zich gedragen als een koningin. Waar normale werksters meestal maar een paar weken blijven leven, weet een geparasiteerd vrouwtje de winter te overleven, zodat het veldwespwaaiertje zich in het volgende seizoen voort kan planten. Dit lukt echter alleen bij vrouwtjes van de franse veldwesp. Als een vrouwelijk veldwespwaaiertje een mannetje veldwesp heeft geparasiteerd, dan heeft ze pech, want deze overleeft de winter niet, waardoor ze zich nooit voort kan planten.

Foto: Het veldwespwaaiertje is goed zichtbaar tussen de tergieten.

De vrouwtjes van het veldwespwaaiertje hebben geen ogen, poten of vleugels. Die heeft ze ook niet nodig, want ze zal haar veldwesp nooit verlaten. Om zich voort te planten steekt ze haar achterlichaam tussen de tergieten uit, waar een mannetje haar kan bevruchten. Dit doet hij door het zaad rechtstreeks in haar lichaam te spuiten, want geslachtsorganen heeft ze ook al niet. Het mannetje heeft wel vleugels, maar na het uitvliegen heeft hij hooguit een paar uur om een

vrouwtje te vinden, voordat hij sterft. In het lichaam van het vrouwtje ontwikkelen de eitjes zich tot minuscule kleine larven, die in het volgende seizoen in contact komen met andere veldwespen, die de larven meenemen naar hun nest, waarna de cyclus zich herhaalt.

Het veldwespwaaiertje was lang erg zeldzaam in Nederland, maar nu er steeds meer Franse veldwespen in Nederland zijn, neemt de kans om zich voort te planten toe, en wordt het veldwespwaaiertje steeds vaker gezien. Ik let er tegenwoordig goed op, en ik denk dat al zo'n 10% van de veldwespen bij mij in de tuin geparasiteerd is.

Marco Tijs

Winterwandeling 4 januari 2026

Of het weer een spelbreker zou zijn (zoals vorig jaar) konden we vooraf nog niet weten.

Maar de weergoden waren ons goed gezind! Wat een prachtige witte wereld dit jaar!. Geen code geel of oranje en dus vertrokken de eerste wandelaars met een gerust hart al om 9.00 uur voor een wandeling van 6 – 13 of 18 km.

Wandelen, soms alleen of toch in groepjes; samen met vrienden - buren of familie voor een frisse start van het nieuwe jaar. Met af en toe een klein zonnetje was het een feestje om onderweg te zijn in de witte omgeving van Luttenberg.

Vanuit alle windstreken konden we mensen verwelkomen: van Hardenberg tot Heerde. Van Vollenhove tot Zelhem. En altijd ruim vertegenwoordigd zijn inwoners die niet ver van Luttenberg wonen. (< 10 km).

De wandelaars voor de lange afstanden zijn vaak lid van de wandelbond, lopen graag een flinke afstand en vragen een stempel in het wandelboekje mét een sticker van IVN.

Al een paar jaar worden de routes uitgezet door toppers Eduard en Martijn, zij zijn handig in routes uitzetten op routeYou op

de telefoon, daar wordt via een QR-code door de wandelaars ook gebruikt van gemaakt. Wie dat niet wil kan dankzij de ook door hen uitgezette pijlen of linten en de beschrijving zijn weg vinden.

Er zijn wandelaars die de tocht als een training zien: met een rugzak op met 10 liter water in een jerrycan...huh??? “Ja, ik werk bij Defensie”. Oké... Of een ander die kilometers wil maken omdat hij in de loop van de week zal meedoen aan een uitdagende challenge.... Leuk om zulke verhalen te horen.

Vanaf De Laarman liep de route het bos in over 'de berg' tot aan de Heuvelweg. Daarna slingerden de routes 13 en 18 km links en rechts van de Luttenbergerweg, over Holteveensweg, Gooischotsweg, Brunselweg richting Hottenvoortsweg, waar men zich in de stal bij de koeien kon warmen met koffie, chocomel of snert van De Laarman.

Na het rustpunt scheidden de 13 en 18 km hun weg om uiteindelijk via de Bovenenkweg weer terug te komen bij De Laarman waar koffie met krentenwegge of snert met roggebrood en spek goed in de smaak vielen.

De gezinsroute van 6 km doet het zonder stop onderweg. Maar ook de wandelaars van deze tocht hebben genoten.

Met de IVN'ers die uitzetten en degenen die bij de "inschrijving" zitten, kijken we tevreden terug op deze 28e editie van de wandeling met iets meer dan 200 wandelaars!

Ine Kappert

Arjan Schepers Vaste Planten

kwekerij van bijzondere vaste planten

Hakkershoekweg 9 Mariënheem
info@arjanschepers.nl

tel 06-41271997
www.arjanschepers.nl

Wist je dit over het fruitvliegje?

Fruitvliegjes kennen we allemaal en we ervaren ze vaak als hinderlijk. Maar ik verwonder mij erover, dat een beestje van zo'n 4 mm groot kan lopen, vliegen, ademhalen, een ontzettend goed reukorgaan en reactievermogen heeft, zijn voedsel kan verteren, zich voort kan planten.....en ga zo maar door. Dus vond ik het de moeite waard om er meer over te weten.

Hoewel het fruitvliegje vaak als vervelend wordt ervaren, is het biologisch gezien een interessant dier. Het speelt een rol in de natuur en is van groot belang voor wetenschappelijk onderzoek.

Het behoort tot de insecten en is wetenschappelijk bekend als *Drosophila melanogaster*. Het diertje is zeer klein en wordt gemiddeld 2 tot 4 millimeter lang. Het heeft een lichtbruine of geelachtige kleur, opvallende rode ogen en twee doorzichtige vleugels. Net als andere insecten heeft het fruitvliegje zes poten en een lichaam dat bestaat uit drie delen: kop, borststuk en achterlijf.

Ze komen over de hele wereld voor, vooral in warme gebieden. Ze leven in de buurt van rottend fruit, groenten en ander organisch materiaal. In de natuur zijn ze te vinden in boomgaarden, composthoppen en bossen. In huis worden ze vaak aangetroffen in keukens, bij fruitmanden of afvalbakken. Ze worden aangetrokken door zoete geuren en gistingsprocessen.

Ze zijn zeer actief en bewegen snel. Ze kunnen korte stukjes vliegen en lopen vaak over oppervlakken. Ze leven meestal in groepen en door hun snelle reacties zijn ze moeilijk te vangen. Hun gedrag is grotendeels gericht op voedsel zoeken en voortplanting.

In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht, eten fruitvliegjes niet het fruit zelf. Ze voeden zich met gist, bacteriën en schimmels die op rottend fruit groeien. Deze micro-organismen breken suikers af, wat de geur veroorzaakt die fruitvliegjes aantrekt. Hierdoor spelen fruitvliegjes ook een rol bij het afbreken van organisch afval in de natuur.

Een belangrijke eigenschap van het fruitvliegje is zijn snelle voortplanting. Een vrouwtje kan wel honderden eitjes

leggen, meestal op rottend fruit. Na ongeveer 24 uur komen de eitjes uit en ontstaan er larven. Deze larven groeien snel en veranderen na een paar dagen in poppen. Na ongeveer tien dagen komt er een volwassen fruitvliegje uit de pop. Door deze korte levenscyclus kan de populatie snel groeien.

Ze hebben verschillende natuurlijke vijanden, zoals spinnen, kikkers en andere insecten, die in huis vaak ontbreken, waardoor fruitvliegjes zich snel kunnen vermenigvuldigen.

Het fruitvliegje is een van de meest gebruikte proefdieren in de biologie. Wetenschappers gebruiken het diertje om erfelijkheid, genen en ziektes te onderzoeken. Dit komt doordat het DNA van het fruitvliegje eenvoudig is en veel overeenkomsten heeft met dat van mensen. Veel belangrijke ontdekkingen in de genetica zijn gedaan met behulp van fruitvliegjes.

Hoewel het fruitvliegje vaak als lastig wordt ervaren in huis, is het biologisch gezien een fascinerend insect. Met zijn snelle voortplanting, eenvoudige bouw en grote wetenschappelijke waarde is het fruitvliegje veel meer dan alleen een kleine zomergast in de keuken.

Marie-José van Beurden

Boekbespreking

Veel blijf uren ondanks trieste boodschap: Dave Goulson.

Onlangs verzorgde onze werkgroep Educatie een lezing over wilde bijen. Deze lezing inspireerde mij om de schrijver Dave Goulson eens in de schijnwerper te zetten. Ik heb drie boeken van hem in de kast staan. Als je eenmaal een boek van hem hebt gelezen, ben je verkocht. Goulson beschikt over een grappige en lichtvoetige pen, maar toch is hij bloedserieus. Hij is niet alleen een specialist in de wereld van de hommels, de hele insectenwereld heeft voor hem weinig geheimen. In zijn eerste boek *Een verhaal met een engel* verovert hij al de harten van vele lezers. Hierin laat hij zien hoe intrigerend én belangrijk de hommel is. Na het lezen van dit boek zal je de hommel met heel andere ogen bekijken.

In het boek *De tuin jungle* maken we kennis met al het kleine geteisem dat vlak bij ons, in de tuinen, parken, tussen de stoeptegels en in de grond onder onze voeten leeft. Dave Goulson laat ons meekijken in de fascinerende en soms ook krankzinnige wereld van vele beestjes die in die wereld min of meer in stilte hun leven leiden.

In het derde boek wat ik van hem gelezen heb *Stille aarde* verklaart hij de liefde aan de insectenwereld. Maar zijn verhalen hebben ook een trieste ondertoon. Zijn boeken zijn een opzweepend manifest voor een groenere planeet en een oproep aan iedereen tot ingrijpende verandering om de insectenpopulatie te herstellen.

Hij heeft nog twee andere boeken over insecten geschreven: *Geroezemoes in het gras* en *De vlucht van de hommel*. Net als de vorige boeken zijn het bestsellers geworden. Ik verheug me erop om die ook te gaan lezen. Hij heeft trouwens ook een kinderboek *Insecten* op zijn conto staan.

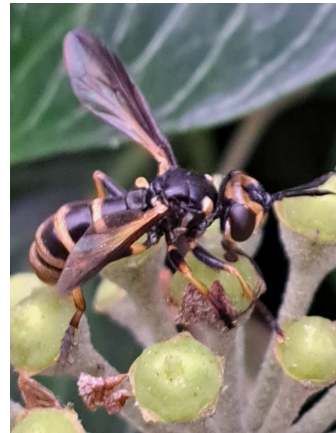
Veel lees plezier!

Jan Hendriks

Duistere wespblaaskop is duizendste soort in onze tuin.

De 'Duistere wespblaaskop' lijkt op een prikgrage wesp, maar kan niet steken. Ondanks zijn afschrikwekkende geelzwarte lijf behoort het beestje tot de vliegen. Begin oktober 2025 zat deze nepwesp wat te snoepen van onze bloeiende klimop. Deze waarneming was volgens mijn app ObsIdentify de duizendste soort planten en dieren in onze tuin in Raalte-Noord. Een mooie mijlpaal!

Medio mei '23 begon ik aan deze 'safari in eigen tuin', geïnspireerd door het boek dat ik op mijn 65ste verjaardag cadeau kreeg van onze dochters: 'Mijn 1000 soortentuin - Vind alles wat in je tuin vliegt, kruipt, loopt, zwemt en groeit', geschreven door de bekende bioloog en natuurfotograaf Luc Hoogenstein. In de coronatijd kwam hij op het lumineuze idee om de flora en fauna in zijn tuin in kaart te brengen, door een jaar lang te speuren naar minimaal duizend soorten.

De 'Duistere wespblaaskop' lijkt op een wesp maar is een vlieg. Begin oktober 2025 zat deze nepwesp te foerageren op onze bloeiende klimop.

Hoogenstein telde al 2400 soorten

In vakjargon heet dat een 'BioBlitz': in een afgebakende periode in een bepaald gebied zoveel mogelijk soorten vastleggen. Zo werden afgelopen jaar op

landgoed De Horte bij Dalfsen, het domein van Landschap Overijssel door medewerkers, vrijwilligers en bezoekers in totaal 1810 verschillende soorten waargenomen. Het streefgetal van 2025, gelijk aan het jaartal, werd niet gehaald maar het plezier was er niet minder om.

Boswachter Hoogenstein begon zijn tuinsafari in januari 2021. Hij woont in een rijtjeshuis in de Utrechtse wijk Lunetten met een tuintje, balkon en kippenhok. Zou zo'n kleine kavel van amper 200 vierkante meter duizend soorten herbergen? Aan de andere kant: in Nederland leven meer dan 45.000 soorten dieren, schimmels, planten en andere organismen... De Utrechtse bioloog sloot het jaar 2021 af met maar liefst 1500 soorten. 'And still counting': op oudejaarsdag 2025 stond de teller op exact 2400.

Schrijver van bestsellers

Hoogenstein, ook bekend als schrijver van vogelboeken zoals de populaire 'Zakgids Vogels van Nederland en België', schrijft makkelijk leesbaar over de safari in zijn eigen tuin. Met veel oog voor detail en doorspekt met anekdotes, plus tips om zelf ook aan de slag te gaan. Zijn ruim 200 pagina's tellende boek is een bestseller. Ook op de lezingen die hij door heel Nederland geeft verkoopt hij goed. De goedbezochte lezing die Hoogenstein eind februari 2025 met veel enthousiasme gaf voor IVN Raalte in het Annahuis vormde daarop geen uitzondering.

Mijn tuinsafari verliep een stuk langzamer dan die van Hoogenstein. Ik deed er bijna tweeëneenhalf jaar over. Maar het leverde vele pareltjes op. En extra kennis. Bijvoorbeeld over bodemdierpjes: wormen, gaffeltangen, pissebedden en duizendpoten kende ik natuurlijk wel, maar nog geen springstaartjes.

Zeldzame nachtvlindersoorten

De grootste groep waarnemingen leverden de nachtvlinders op. Ik telde 325 soorten, waar onder bijzondere 'motten' zoals de windepilstaart die oorspronkelijk voorkomt rondom de Middellandse Zee, maar steeds vaker opduikt in onze regionen. Net als de kolibrievlinder, een dagactieve nachtvlindersoort die onze tuin ook wist te vinden. Zeldzaam, maar ook zeldzaam mooi met haar groenige vleugels is de Diana-uil die op 11 oktober neerstreek aan de Nachtegaal. Maar dat was voor mij geen nieuwe soort meer, een jaar eerder verraste ze mij ook al!

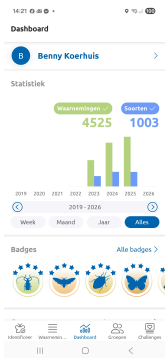

De groengevleugelde Diana-uil kwam net als een jaar eerder op het laken, dat was verlicht met een kwiklamp

De rups van de zeldzame dubbele zakdrager staat op het punt om de zak (cocon) op onze schuifpui te verlaten.

Mijn 1000 soortentuin - Vind alles wat in je tuin vliegt, kruipt, loopt, zwemt en groeit.
Uitgeverij Noordboek
ISBN 9789056159542. 208 pagina's,
24,90 euro

Het dashboard van de app ObsIdentify houdt bij hoeveel waarnemingen je hebt ingediend en hoeveel verschillende soorten planten en dieren. Eind januari stond de teller op 1003.

Ook bijzonder op het laken:
Groot Avondrood

Benny Koerhuis

Paddenstoelen excursie de Colckhof

Tijdens de paddenstoelen excursie in oktober op de Colckhof deze prachtexemplaten gezien, what's in a name?

Foto's van Ine Kappert

Goudhoed

Sparrenveertje

Groene anijstrechtterzwam

Oranje bekerzwam

Even voorstellen

Mijn naam is Ria Olde Rechterschot en ik ben coördinator van de dassenwerkgroep Salland.

Omdat ik graag ingebed wil zijn in een organisatie heb ik contact gezocht met IVN Raalte, aangezien jullie in het hart van ons werkgebied zitten en zo zijn we sinds eind 2025 onderdeel geworden van IVN-Raalte.

Om de ontwikkelingen van de dassenpopulatie in Overijssel te volgen zijn er in Overijssel 4 dassenwerkgroepen actief. De dassenwerkgroep Salland was door diverse omstandigheden een beetje ter ziele gegaan, maar is het afgelopen jaar weer nieuw leven ingeblazen

Als vrijwilligers gaan we samen met een collega op pad om burchten te monitoren. Dit doen we niet alleen om te weten welke burchten bezet zijn en hoeveel dassen daar naar schatting leven, maar ook om verstoringen en/of bedreigingen te signaleren. Deze informatie uit het veld is belangrijk, omdat (in tegenstelling tot de landelijke trend) de dassenpopulatie in Overijssel niet groeit.

Inventarisatie van dassen behelst:

- het monitoren van dassenburchten en hun staat van bewoning
- melden van verstoringen/vernielingen
- melden van verkeersslachtoffers
- controleren van faunavoorzieningen als rasters en dassentunnels
- evt dassentellingen door burchtobservaties en/of wildcamera's

Zorgvuldigheid, respect en vertrouwelijkheid staan bij ons op de 1e plaats.

Zorgvuldigheid in de uitvoering van het vrijwilligerswerk met respect voor mens en natuur. Dat betekent dat het welzijn van de natuur in het algemeen en de das in het bijzonder, altijd voorop staat en dat we handelen binnen (natuur)wet- en regelgeving. Ook vertrouwelijkheid is een belangrijk item. Burchtlocaties worden geheimgehouden om verstoringen te voorkomen. Die geheimhouding geldt tevens voor verdere burchtinformatie die we hebben/krijgen. We willen daarmee voorkomen dat burchten bezocht worden door onbevoegden en/of uit eigen belang zonder dat de das erbij gebaat is.

Vanwege bovenstaande redenen houden we de werkgroep klein.

Momenteel zijn we vooral bezig met onderzoeken waar er burchten zijn en we willen dan ook graag in contact komen met grondeigenaren die dassen op hun terrein hebben zodat we met hun goedvinden en in goed overleg de dassenpopulatie kunnen monitoren.

Dus mocht je weet hebben van een burcht en dat met ons willen delen dan horen wij dat graag via DassenwerkgroepSalland@proton.me. We worden opgeleid door de Stichting Dassenwerkgroep Twente en ik sta in nauw contact met de andere dassenwerkgroepen. Ook hebben we een aantal malen per jaar gezamenlijk overleg met de provincie.

En last but not least kwam in mijn kennismakingsgesprek met Jan Hendriks het contactblad ter sprake en het feit dat er geen vormgever meer actief is. Ik heb aangegeven wel een poging te willen doen om het contactblad vorm te geven. Ik weet niet of ik het niveau van Jos kan evenaren, maar ik doe mijn best ;) (Beginnersfouten voorbehouden)

Hartelijke groet Ria

Bestuur en coördinatoren

Bestuur

Voorzitter: vacant

Algemeen lid:

Jan Hendriks
hendriks1949@kpnmail.nl

Secretaris:

Eduard Veldkamp
tentje13@gmail.com

Penningmeester

André Houter
a.houter@kpnmail.nl

Coördinatoren werkgroepen

Steenuil:

Gerard Alferink
alferink1948@gmail.com
0572-381767

Weidevogels:

Vacant

Nestkasten:

Mathieu Kunnen
mjmkunnen@gmail.com
06-51586707

Kerkuilen:

Jan Legebeke
legebekenieuwburg@gmail.com
0572-357782

Vogelzang:

Ellen Slurink-Kleinlangevelsloo
ellen@kwestievaninhoud.nl
06-14380538

Dassenwerkgroep:

Ria Olde Reichterschoot
dassenwerkgroepsalland@proton.me

Watervogels:

Hein Kogelman
heinkogelman@hotmail.com
0572-354750

Hoogstamfruit:

Marit Maas
marit.maas@maasenergysystems.nl
06-10134104

Roofvogels:

Martijn Wijnberg
martijn_wijnberg@hotmail.com
06-29113940

Wilgenknoten:

Antoon Holterman
a.holterman@home.nl
06-15618073

Jan Kerkdijk

j_kerkdijk@hotmail.com
06-22132991

Wilde planten en kruiden:

Jan Hendriks
hendriks@kpnmail.nl
0572354381

Natuurlijke omgeving:

Vacant

Gierzwaluwen:

Hugo Sterkman
famsterkman@ziggo.nl
06-51392765

Tuincoaches:

Emilio Metting
vlinderfotograaf@outlook.com

Eduard Veldkamp

tentje13@gmail.com
06-15135706

Consul Paddenstoelen:

André Houter
a.houter@kpnmail.nl

Social media

- website www.ivn.nl/afdeling/raalte/
Ellen Slurink-Kleinlangevelsloo
ellen@kwestievaninhoud.nl
06-14380538

Facebook en Instagram

Karin in 't veld
karinintveld@home.nl

Werkgroep educatie:

-informatiestand
-kleeftkruid
-excursies voor volwassenen
-gezinsexcursies
-lezingen en cursussen
Marie-José van Beurden en Ine Kappert
inekappert@daxis.nl
0572-357345

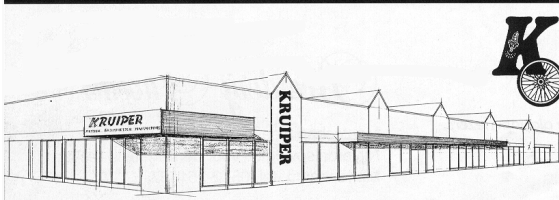
Programma IVN Raalte

Kijk op de website voor de laatste info over ons programma:
www.ivn.nl/afdeling/raalte/

Ook kun je terecht op onze Facebookpagina:
www.facebook.com/profile.php?id=100091694222473

2500 m² fiets- bromfiets- en tuinplezier!

K **KRUIPER**
Fietsen
Bromfietsen
Tuinmachines
Tel. 362800
Aakstraat 15
Raalte

A line drawing of a long, single-story building with a gabled roof. The building has large windows and a sign that says 'KRUIPER'. To the right of the building, there is a large stylized letter 'K' with a bicycle wheel inside it. Below the 'K' is the text 'KRUIPER Fietsen Bromfietsen Tuinmachines'. At the bottom right, there is contact information: 'Tel. 362800 Aakstraat 15 Raalte'.